

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

31 mai 2018*

„Trimitere preliminară – Directiva 2002/92/CE – Domeniu de aplicare – Noțiunea «intermediere de asigurări» – Directiva 2004/39/CE – Domeniu de aplicare – Noțiunea «consiliere în investiții» – Consiliere acordată în cadrul unei intermedieri de asigurări și care vizează plasarea de capital în cadrul unei asigurări de viață cu acumulare de capital – Calificarea activității unui intermediar de asigurări în lipsa intenției acestuia de a încheia un contract de asigurare real”

În cauza C-542/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Högsta domstolen (Curtea Supremă, Suedia), prin decizia din 18 octombrie 2016, primită de Curte la 26 octombrie 2016, în procedura

Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag

împotriva

Dödsboet efter Ingvar Mattsson

și

Jan-Erik Strobel și alții,

Lisa Bergström și alții,

Ann-Christin Jönsson și alții,

Daniel Röme și alții,

împotriva

Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul T. von Danwitz, președinte de cameră, domnii C. Vajda (raportor) și E. Juhász, doamna K. Jürimäe și domnul C. Lycourgos, judecători,

avocat general: domnul M. Campos Sánchez-Bordona,

grefier: domnul R. Schiano, administrator,

* Limba de procedură: suedeza.

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 14 septembrie 2017,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag, de P. Sjödin și de K. Blomkvist, advokater, de A. Martin, de C. Waering și de M. P. Öhrn, juristes;
- pentru Strobel și alții, de J. Larsson, advokat;
- pentru Bergstöm și alții, de L. Bengtsson, de A. Elison și de C. Kronström, advokater;
- pentru Jönsson și alții, de H. Asklund, advokat;
- pentru Röme și alții, de T. Eliasson, advokat;
- pentru guvernul suedez, de H. Shev, de C. Meyer-Seitz, de A. Falk, de L. Swedenborg și de F. Bergius, în calitate de agenți;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek, de O. Serdula și de J. Vlácil, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de K.-Ph. Wojcik și de K. Simonsson, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 21 noiembrie 2017,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 2002/92/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 9 decembrie 2002 privind intermedierea de asigurări (JO 2003, L 9, p. 3, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 246).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu care grupează două cauze între Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag (denumită în continuare „Länsförsäkringar”), pe de o parte, și Dödsboet efter Ingvar Mattsson (succesiunea lui Ingvar Mattsson), pe de altă parte, și între domnul Jan-Erik Strobel și alții, doamna Lisa Bergstöm și alții, doamna Ann-Christin Jönsson și alții, precum și domnul Daniel Röme și alții (denumiți în continuare, împreună, „Strobel și alții”), pe de o parte, și Länsförsäkringar, pe de altă parte, în legătură cu pierderea unor sume investite în produse în cadrul unor asigurări de viață cu acumulare de capital încheiate la societăți de intermediere de asigurări care încheiaseră ele însele o asigurare de răspundere civilă la Länsförsäkringar.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2002/92

3 Considerentele (8), (9) și (17) ale Directivei 2002/92 au următorul cuprins:

„(8) Coordonarea dispozițiilor de drept intern referitoare la cerințele profesionale și înregistrarea persoanelor care abordează și desfășoară activitatea de intermediere de asigurări poate, așadar, să contribuie atât la realizarea pieței unice pentru servicii financiare, cât și la o mai bună protecție a consumatorilor în acest domeniu.

(9) Produsele de asigurări pot fi distribuite de diferite categorii de persoane sau instituții, cum ar fi agenți, brokeri și agenți de asigurări bancare. Egalitatea de tratament între agenți și protecția consumatorului impune ca toate aceste persoane sau instituții să se afle sub incidența prezentei directive.

[...]

(17) Colaborarea și schimbul de informații între autoritățile competente sunt esențiale pentru a proteja clienții și pentru a garanta soliditatea activităților de asigurare și reasigurare în piața unică.”

4 Articolul 1 din această directivă menționată, intitulat „Domeniu de aplicare”, prevede la alineatul (1):

„Prezenta directivă stabilește norme privind accesul la activitățile de intermediere de asigurări și reasigurări și exercitarea acestora de către persoane fizice și juridice stabilite sau care doresc să se stabilească într-un stat membru.”

5 Articolul 2 din directiva menționată, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive:

[...]

3. «intermediere de asigurări» înseamnă orice activitate care constă din prezentarea sau propunerea unor contracte de asigurare sau din desfășurarea altor acțiuni pregătitoare în vederea finalizării unor astfel de contracte sau din încheierea unor astfel de contracte sau de contribuție la gestionarea sau derularea unor astfel de contracte, în special în cazul unei solicitări de daune.

[...]

[...]

5. «intermediar de asigurări» înseamnă orice persoană fizică sau juridică ce inițiază sau desfășoară, în schimbul unei remunerații, activități de intermediere de asigurări;

[...]”

6 Potrivit articolului 4 alineatele (3) și (4) din aceeași directivă:

„(3) Intermediarii de asigurări și reasigurări vor deține o asigurare de indemnizație profesională care să acopere întreg teritoriul Comunității sau altă garanție comparabilă pentru răspunderea care decurge din neglijența profesională, în valoare de cel puțin 1 000 000 EUR pentru fiecare solicitare de daune și în valoare globală de 1 500 000 EUR pe an pentru totalitatea solicitărilor de daune, cu excepția cazului în care o astfel de asigurare sau garanție comparabilă le este pusă la dispoziție de o întreprindere de asigurare sau reasigurare sau de altă întreprindere în numele căreia intermediarul de asigurări sau de reasigurări acționează sau este împuternicit să acționeze sau dacă întreprinderea respectivă și-a asumat întreaga răspundere pentru acțiunile intermediarului.

(4) Statele membre adoptă toate măsurile necesare pentru a proteja clienții în cazul incapacității intermediarului de asigurări de a transfera prima întreprinderii de asigurare sau de a transfera suma aferentă despăgubirii sau de a returna prima asiguratului.

[...]”

7 Articolul 12 din Directiva 2002/92, intitulat „Informații furnizate de intermediarul de asigurări”, prevede la alineatele (2) și (3):

„(2) În cazul în care intermediarul de asigurări informează clientul că atunci când îl consiliază se bazează pe o analiză imparțială, acesta este obligat să ofere consultanța după ce a analizat un număr suficient de mare de contracte de asigurare disponibile pe piață, pentru a-i putea recomanda, potrivit unor criterii profesionale, contractul de asigurare care ar răspunde cel mai bine nevoilor clientului.

(3) Înainte de încheierea unui contract de asigurare, intermediarul de asigurări precizează, în special pe baza informațiilor oferite de client, cel puțin cerințele și nevoile clientului respectiv, precum și motivele care au stat la baza consilierii acordate clientului referitor la un anumit produs de asigurare. Aceste detalii sunt ajustate în funcție de complexitatea contractului de asigurare propus.”

Directiva 2004/39/CE

8 Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului (JO 2004, L 145, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 247), prevede:

„Prezenta directivă se aplică întreprinderilor de investiții și piețelor reglementate.”

9 Articolul 2 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Prezenta directivă nu se aplică:

[...]

(c) persoanelor care furnizează servicii de investiții ocazional în cadrul unei activități profesionale, în cazul în care aceasta este reglementată de acte cu putere de lege sau de un cod deontologic care nu exclude furnizarea acestui serviciu;

[...]

(j) persoanelor care furnizează servicii de consiliere în investiții în cadrul exercitării unei alte activități profesionale care nu este prevăzută în prezenta directivă, cu condiția ca furnizarea acestor servicii de consiliere să nu fie remunerată în mod specific;

[...]”

10 La articolul 4 alineatul (1) din directiva menționată sunt cuprinse următoarele definiții:

„În sensul prezentei directive, prin următorii termeni se înțelege:

1. «întreprindere de investiții» înseamnă orice persoană juridică a cărei ocupație sau activitate obișnuită constă în furnizarea unuia sau mai multor servicii de investiții terților și în exercitarea uneia sau mai multor activități de investiții cu titlu profesional;

[...]

2. «servicii și activități de investiții» înseamnă orice serviciu și orice activitate enumerate în anexa I secțiunea A și referitoare la orice instrument menționat la secțiunea C din aceeași anexă;

[...]

[...]

4. «consiliere în investiții» înseamnă furnizarea de recomandări personalizate unui client, fie la cererea sa, fie la inițiativa unei întreprinderi de investiții, în ceea ce privește una sau mai multe tranzacții cu instrumente financiare;

[...]

17. «instrumente financiare» înseamnă instrumentele menționate la anexa I secțiunea C;

[...]”

11 Printre serviciile și activitățile de investiții enumerate în secțiunea A din anexa I la aceeași directivă figurează, la punctul 5 din această secțiune, serviciile de consiliere în investiții.

12 Articolul 19 din Directiva 2004/39, intitulat „Norme de conduită pentru furnizarea de servicii de investiții clienților”, prevede la alineatul (9):

„În cazul în care un serviciu de investiții este propus în cadrul unui produs financiar care este deja supus altor dispoziții ale legislației comunitare sau unor norme comune europene privind instituțiile de credit și creditele de consum în privința evaluării riscurilor clienților și exigențele în materie de informații, acest serviciu nu este supus și obligațiilor prevăzute de prezentul articol.”

Directiva 2014/65/UE

13 Considerentul (87) al Directivei 2014/65/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 privind piețele instrumentelor financiare și de modificare a Directivei 2002/92/CE și a Directivei 2011/61/UE (JO 2014, L 173, p. 349) are următorul cuprins:

„Investițiile care implică contracte de asigurare sunt deseori puse la dispoziția clienților ca alternative posibile sau substituenți la instrumentele financiare care fac obiectul prezentei directive. Pentru a asigura o protecție solidă clienților de retail și a garanta condiții de concurență echitabile între produse

similare, este important ca produsele de investiții bazate pe asigurări să facă obiectul unor cerințe corespunzătoare. Întrucât cerințele privind protecția investitorului din prezenta directivă ar trebui, prin urmare, să fie aplicate în egală măsură investițiilor sub formă de contracte de asigurare, diferitele lor structuri de piață și caracteristici ale produselor demonstrează că este mai potrivit ca cerințele detaliate să fie stabilite în cadrul revizuirii în curs a Directivei 2002/92/CE decât în prezenta directivă. Viitoarele acte legislative ale Uniunii de reglementare a activităților intermediarilor în asigurări și a societăților de asigurări ar trebui, așadar, să asigure în mod corespunzător instituirea unei abordări coerente de reglementare în ceea ce privește distribuirea diferitelor produse financiare care răspund unor nevoi similare ale investitorilor și, prin urmare, implică provocări comparabile legate de protecția acestora. [...] Aceste noi cerințe pentru produsele de investiții bazate pe asigurări ar trebui stabilite în Directiva 2002/92/CE.”

- 14 Articolul 91 din Directiva 2014/65 conține modificarea Directivei 2002/92. Articolul 2 punctul 3 al doilea paragraf din aceasta din urmă se înlocuiește cu următorul text:

„Cu excepția capitolului IIIA din prezenta directivă, respectivele activități nu sunt considerate intermediere sau distribuție de asigurări în cazul în care sunt realizate de o întreprindere de asigurare sau de un angajat al unei întreprinderi de asigurare care acționează sub răspunderea unei întreprinderi de asigurare.”

- 15 La articolul 2 se adaugă punctul 13, care definește noțiunea „produs de investiții bazat pe asigurări” drept „un produs de asigurare care oferă o valoare de scadență sau de răscumpărare, aceasta fiind expusă, parțial sau integral, direct sau indirect, fluctuațiilor pieței”, cu anumite excepții.

- 16 Se introduce în Directiva 2002/92 capitolul IIIA, intitulat „Cerințe suplimentare în materie de protecție a consumatorului privind produsele de investiții bazate pe asigurări”. Conform articolului 13a din acest capitol, intitulat „Domeniul de aplicare”:

„Sub rezerva excepției de la articolul 2 alineatul (3) al doilea paragraf, prezentul capitol prevede cerințe suplimentare pentru activitățile de intermediere de asigurări și vânzările directe realizate de întreprinderile de asigurare atunci când sunt realizate în legătură cu vânzarea de produse de investiții bazate pe asigurări. Aceste activități sunt denumite activități de distribuție de asigurări.”

Dreptul suedez

- 17 În conformitate cu articolul 1 punctul 2 din capitolul 1 din lagen (2005:405) om försäkringsförmedling [Legea (2005:405) privind intermedierea de asigurări, denumită în continuare „Legea privind intermedierea de asigurări”]:

„Intermedierea de asigurări reprezintă o activitate exercitată cu titlu profesional care constă în

- 1) prezentarea sau propunerea unor contracte de asigurare sau desfășurarea unor acțiuni pregătitoare în vederea încheierii contractelor de asigurare,
- 2) încheierea de contracte de asigurare în numele unor terți sau
- 3) contribuția la gestionarea și la derularea contractelor de asigurare.”

- 18 Conform articolului 1 din capitolul 2 din această lege, activitatea de intermediere de asigurări, sub rezerva anumitor excepții, poate fi exercitată numai după obținerea autorizației din partea Autorității de supraveghere financiară. O asemenea autorizație este supusă anumitor condiții. Rezultă din

articolul 5 punctul 4 și din articolul 6 punctul 2 din acest capitol că una dintre aceste condiții este încheierea unei asigurări care să acopere răspunderea intermediarului de asigurări care cauzează un prejudiciu prin faptul că nu își îndeplinește obligațiile.

- 19 Articolul 4 din capitolul 5 din Legea privind intermedierea de asigurări prevede că intermediarul de asigurări trebuie să își adapteze consilierea la dorințele și la nevoile clientului și să recomande soluții adecvate pentru acesta din urmă. În cazul în care clientul este o persoană fizică ce i se adresează în scopuri care sunt în principal necomerciale, intermediarul trebuie de asemenea să îl descurajeze să ia decizii care nu pot fi considerate ca fiind adecvate ținând seama de nevoile acestuia, de situația sa economică sau de alte împrejurări.
- 20 În conformitate cu articolul 7 din capitolul 5 din această lege, intermediarul de asigurări care nu își îndeplinește, cu intenție sau din neglijență, obligațiile care îi revin în temeiul articolului 4 menționat este obligat să plătească o despăgubire pentru prejudiciul patrimonial suferit de client, printre altele, ca urmare a acestei neîndepliniri.

Litigiul principal și întrebările preliminare

Cauza Strobel și alții/Länsförsäkringar

- 21 Connecta Fond och Försäkring AB (denumită în continuare „Connecta”), o întreprindere de intermediere de asigurări înregistrată, și-a desfășurat activitatea în principal între anii 2004-2010, după ce a obținut autorizarea Autorității de supraveghere financiară. Întreprinderea a încheiat cu Länsförsäkringar o asigurare de răspundere civilă prevăzută de Legea privind intermedierea de asigurări.
- 22 Mai multe persoane au transferat sume către Connecta, pe parcursul mai multor ani, pentru a fi investite în „produse de obligațiuni corporative Connecta”, care urmau să fie plasate într-o asigurare de viață cu acumulare de capital. În schimb, acestea au primit anumite documente emise de Connecta. Totuși, ulterior, s-a constatat că directorul general al Connecta și-a însușit sumele în discuție. Acesta a fost denunțat la poliție, iar autorizația acordată societății Connecta a fost retrasă. Directorul general a decedat în noiembrie 2010. Succesiunea sa, precum și societatea Connecta au fost declarate în stare de insolvență în decembrie 2010. În perioada 2004-2010, Connecta a desfășurat de asemenea o activitate reală de intermediere de asigurări.
- 23 Strobel și alții care au suferit astfel pierderi financiare au introdus o acțiune împotriva Länsförsäkringar solicitând despăgubiri în temeiul asigurării de răspundere civilă încheiate de Connecta, pentru motivul că aceasta din urmă avea o obligație de despăgubire în sensul articolului 7 din capitolul 5 din Legea privind intermedierea de asigurări. Ei au susținut că au dat instrucțiuni societății Connecta să investească banii lor într-o asigurare de viață cu acumulare de capital și că, prin urmare, era vorba despre o intermediere de asigurări.
- 24 Länsförsäkringar a răspuns printre altele că prejudiciile suferite nu au apărut ca urmare a activității asigurate, întrucât produsele în discuție erau fictive. Potrivit acesteia, acțiunile directorului general al Connecta nu constituiau o activitate de intermediere de asigurări.
- 25 Strobel și alții au obținut câștig de cauză la instanța de prim grad de jurisdicție. Aceasta din urmă a considerat că reclamantii avuseseră intenția de a contracta o asigurare de viață cu acumulare de capital și că fuseseră îndreptățiți să creadă că era vorba despre o intermediere privind încheierea unor contracte de asigurare reale. Instanța de prim grad de jurisdicție a subliniat că, având în vedere protecția consumatorilor, percepția justificată a Strobel și alții cu privire la intențiile directorului general al Connecta pleda în favoarea concluziei potrivit căreia a existat o intermediere de asigurări.

Instanța menționată a apreciat în plus că, din moment ce o astfel de intermediere include acțiunile pregătitoare, iar Connecta a desfășurat și o activitate reală de intermediere de asigurări, după cum se desfășuraseră faptele, acestea puteau fi incluse în mod obiectiv în noțiunea „intermediere de asigurări”.

- 26 Sesizată cu apelul declarat împotriva acestei decizii, instanța de apel a statuat că principiul protecției consumatorilor nu impune să se acorde relevanță opiniei subiective a consumatorului cu privire la ceea ce constituie intermediere de asigurări și că, în speță, în mod obiectiv nu putea fi vorba despre intermediere de asigurări.
- 27 Högsta domstolen (Curtea Supremă, Suedia) arată că, în temeiul articolului 2 punctul 3 din Directiva 2002/92, noțiunea „intermediere de asigurări” include și acțiunile pregătitoare și, prin urmare, nu impune, pentru ca directiva respectivă să fie aplicabilă, să fi fost efectiv încheiat un contract de asigurare. Instanța menționată ridică totuși problema relevanței, sub acest aspect, a intenției intermediarului de asigurări în ceea ce privește încheierea unui astfel de contract, precum și a percepției consumatorului.

Cauza Länsförsäkringar/Dödsboet efter Ingvar Mattsson

- 28 În luna ianuarie 2010, ca urmare a consultanței oferite de un angajat al European Wealth Management Group AB (denumită în continuare „EWMG”), o societate de intermediere de asigurări, domnul Ingvar Mattsson a investit, în cadrul unei asigurări de viață cu acumulare de capital, suma de 500 000 de coroane suedeze (SEK) (aproximativ 50 000 de euro) într-un certificat de investiții, care este un instrument financiar structurat. Ulterior, această investiție și-a pierdut întreaga valoare.
- 29 EWMG încheiase la Länsförsäkringar o asigurare de răspundere civilă, astfel cum prevede Legea privind intermedierea de asigurări. În conformitate cu condițiile acesteia, asigurarea acoperă o activitate astfel cum este prevăzută de legea menționată și constă într-o obligație de despăgubire, în sensul articolului 7 din capitolul 5 din aceasta din urmă.
- 30 Întrucât EWMG a fost declarată în faliment, domnul Mattsson a introdus o acțiune împotriva Länsförsäkringar. Acesta a susținut, pe de o parte, că EWMG omisese cu intenție sau din neglijență să își îndeplinească obligațiile ce îi revin în temeiul articolului 4 din capitolul 5 din Legea privind intermedierea de asigurări și, prin urmare, trebuia să îi plătească despăgubiri. Pe de altă parte, acest comportament ar fi constituit un eveniment asigurat potrivit asigurării de răspundere civilă încheiate de EWMG.
- 31 Länsförsäkringar a recunoscut că intermedierea privind asigurarea de viață cu acumulare de capital intra în sine sub incidența Legii privind intermedierea de asigurări. Totuși, Länsförsäkringar a susținut, printre altele, că consilierea furnizată de EWMG nu a vizat această asigurare de viață cu acumulare de capital, ci investiția în instrumentul financiar care era legat de asigurarea respectivă. În consecință, această consiliere nu ar fi fost acoperită de asigurarea de răspundere civilă menționată.
- 32 Întrucât domnul Mattsson a obținut câștig de cauză la instanța de prim grad de jurisdicție și la instanța de apel, Länsförsäkringar a sesizat Högsta domstolen (Curtea Supremă), recunoscând în același timp că EWMG acționase cu neglijență. Această din urmă instanță solicită să se stabilească dacă consilierea furnizată în cadrul unei asigurări de viață cu acumulare de capital, care nu privește în sine semnarea contractului de asigurare, ci plasarea unui capital, intră în domeniul de aplicare al Directivei 2002/92, transpusă în dreptul suedez de Legea privind intermedierea de asigurări, ori al Directivei 2004/39, sau al celor două directive.

33 În aceste condiții, Högsta domstolen (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) a) [Directiva 2002/92] se aplică unei activități a unui intermediar de asigurări în care acesta nu a avut nicio intenție de a încheia un contract de asigurare real? Este relevant dacă lipsa unei asemenea intenții a existat încă dinaintea începerii activității sau a apărut abia ulterior?
- b) În situația avută în vedere la întrebarea 1 a), este relevant dacă intermediarul a desfășurat de asemenea activitatea propriu-zisă de intermediere de asigurări în paralel cu activitatea fictivă?
- c) De asemenea, în situația avută în vedere la întrebarea 1 a), este relevant faptul că, la prima vedere, clientul a perceput activitatea ca făcând parte din acțiunile pregătitoare pentru încheierea unui contract de asigurare? Are vreo relevanță percepția clientului, fie aceasta fondată sau nefondată, cu privire la faptul dacă era vorba despre o activitate de intermediere de asigurări?
- 2) a) [Directiva 2002/92] se aplică în cazul consilierii, economice sau de altă natură, acordate în legătură cu intermedierea de asigurări, dar care, ca atare, nu vizează semnarea efectivă sau continuarea unui contract de asigurare? În această privință, ce soluție trebuie reținută în special în ceea ce privește consilierea privind plasarea de capital în contextul asigurării cu acumulare de capital?
- b) Serviciilor de consiliere, cum ar fi cele menționate la întrebarea 2 a), atunci când, prin definiție, constituie consiliere în investiții în temeiul [Directivei 2004/39], li se aplică de asemenea dispozițiile acestei directive[, pe lângă cele ale Directivei 2002/92,] sau în exclusivitate dispozițiile [Directivei 2004/39]? În cazul în care li se aplică de asemenea [Directiva 2004/39], un regim are prioritate față de celălalt?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 34 Prin intermediul primei întrebări, ale cărei părți trebuie examinate, toate, împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 punctul 3 din Directiva 2002/92 trebuie interpretat în sensul că intră sub incidența noțiunii „intermediere de asigurări” efectuarea unor acțiuni pregătitoare în vederea încheierii unui contract de asigurare, chiar și în lipsa intenției intermediarului de asigurări în discuție de a încheia un contract de asigurare real.
- 35 Astfel cum reiese din articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2002/92, domeniul de aplicare al acesteia include, printre altele, exercitarea activității de intermediere de asigurări pentru care această directivă stabilește norme.
- 36 În acest scop, noțiunea „intermediere de asigurări” este definită la articolul 2 punctul 3 primul paragraf din directiva menționată drept „orice activitate care constă din prezentarea sau propunerea unor contracte de asigurare sau din desfășurarea altor acțiuni pregătitoare în vederea finalizării unor astfel de contracte sau din încheierea unor astfel de contracte sau de contribuție la gestionarea sau derularea unor astfel de contracte, în special în cazul unei solicitări de daune”.
- 37 Din faptul că activitățile enumerate în această dispoziție sunt prezentate ca alternative rezultă că fiecare constituie, în sine, o activitate de intermediere de asigurări. Astfel cum admit instanța de trimitere și toate persoanele interesate vizate la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene care s-au pronunțat cu privire la acest subiect în observațiile lor scrise, efectuarea unor acțiuni pregătitoare în vederea încheierii de contracte de asigurare se încadrează în sfera noțiunii „intermediere de asigurări”, indiferent dacă are sau nu are ca rezultat încheierea unor astfel de contracte.

- 38 Cu toate acestea, în opinia Länsförsäkringar, astfel de acțiuni pregătitoare constituie intermediere de asigurări în sensul articolului 2 punctul 3 din Directiva 2002/92 numai dacă, prin efectuarea lor, intermediarul de asigurări are intenția de a încheia contracte de asigurare reale. Prin urmare, aceasta consideră că, în cauza Strobel și alții/Länsförsäkringar, nu a existat nicio intermediere de asigurări, întrucât directorul general al Connecta și-a însușit sumele plătite de Strobel și alții în cauza respectivă, deși aceste sume fuseseră destinate încheierii unor astfel de contracte.
- 39 Pentru a stabili dacă exercitarea activității de intermediere de asigurări, care constă în efectuarea unor acțiuni pregătitoare în vederea încheierii unor contracte de asigurare, în sensul dispoziției menționate, este condiționată de existența unei intenții a intermediarului de asigurări de a încheia astfel de contracte, trebuie amintit că, în vederea interpretării unei dispoziții de drept al Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție (a se vedea în special Hotărârea din 23 ianuarie 2018, Piotrowski, C-367/16, EU:C:2018:27, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 40 În ceea ce privește mai întâi modul de redactare a articolului 2 punctul 3 din Directiva 2002/92, rezultă în special din termenii „activitate”, „prezentarea”, „propunerea”, „desfășurarea” și „contribuție” că noțiunea „intermediere de asigurări” este definită la articolul menționat numai în raport cu actele efectuate în mod obiectiv de intermediarul de asigurări. În schimb, niciun termen din această dispoziție nu poate fi interpretat în sensul că indică faptul că, pentru a putea fi calificate drept intermediere de asigurări, activitățile vizate în cuprinsul acesteia trebuie însoțite de o anumită intenție din partea intermediarului respectiv.
- 41 În ceea ce privește, în continuare, contextul dispoziției menționate, articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2002/92 impune statelor membre să adopte toate măsurile necesare pentru a proteja clienții în cazul incapacității intermediarului de asigurări de a transfera prima întreprinderii de asigurare. În lipsa unei precizări contrare, trebuie să se considere că această dispoziție urmărește protejarea clienților împotriva oricărei incapacități a intermediarului menționat de a efectua un astfel de transfer, indiferent de cauza acesteia. În consecință, această protecție trebuie să acopere imposibilitatea de a transfera prima respectivă întreprinderii de asigurare și atunci când un angajat al societății intermediare și-a însușit-o în cadrul efectuării unor acțiuni pregătitoare în vederea încheierii unui contract de asigurare.
- 42 În sfârșit, trebuie reamintit că această directivă are în special ca obiectiv, astfel cum reiese din cuprinsul considerentelor (8), (9) și (17), o mai bună protecție a consumatorilor în domeniul intermediării de asigurări. În acest scop, astfel cum se menționează în considerentul (9), orice persoană și orice instituție care distribuie produse de asigurări trebuie să se afle sub incidența directivei menționate. Or, în primul rând, a condiționa includerea unei activități în domeniul de aplicare al aceleiași directive de intenția subiectivă a intermediarului de asigurări care o exercită ar contraveni principiului securității juridice, în detrimentul clienților acestui intermediar. În al doilea rând, așa cum arată Comisia Europeană, o astfel de situație juridică ar avea drept consecință faptul că intermediarul de asigurări ar putea invoca propriul comportament fraudulos pentru a evita răspunderea care îi revine față de clienții săi în temeiul Directivei 2002/92.
- 43 Rezultă din cele ce precedă că efectuarea unor acțiuni pregătitoare în vederea încheierii unor contracte de asigurări este o noțiune obiectivă. Aceasta constituie prin urmare o activitate de intermediere de asigurări, în sensul articolului 2 punctul 3 din această directivă, indiferent de intenția intermediarului de asigurări în ceea ce privește încheierea sau neîncheierea contractelor respective.
- 44 Rezultă că momentul în care survine lipsa intenției intermediarului de a încheia contractele de asigurări, precum și percepția subiectivă a clienților vizati cu privire la activitatea intermediarului respectiv constând în efectuarea unor acțiuni pregătitoare în vederea încheierii unor contracte de asigurări sunt lipsite de relevanță pentru calificarea acestei activități ca activitate de intermediere de asigurări, în sensul dispoziției menționate.

45 În consecință, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 2 punctul 3 din Directiva 2002/92 trebuie interpretat în sensul că intră sub incidența noțiunii „intermediere de asigurări” efectuarea unor acțiuni pregătitoare în vederea încheierii unui contract de asigurare, chiar în lipsa intenției intermediarului de asigurări în discuție de a încheia un contract de asigurare real.

Cu privire la a doua întrebare

46 Prin intermediul celei de a doua întrebări, ale cărei două părți trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă consilierea financiară referitoare la plasarea de capital acordată în cadrul unei intermediari de asigurări privind încheierea unui contract de asigurare de viață cu acumulare de capital intră în domeniul de aplicare al Directivei 2002/92 sau în cel al Directivei 2004/39 și dacă, în ipoteza în care aceasta ar intra în domeniul de aplicare al oricăreia dintre aceste două directive, aplicarea uneia dintre directivele menționate ar trebui să prevaleze față de cealaltă.

Cu privire la aplicarea Directivei 2002/92

47 Astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 35 și 36 din prezenta hotărâre, pentru a intra în domeniul de aplicare material al Directivei 2002/92, o activitate trebuie să corespundă uneia dintre cele prevăzute la articolul 2 punctul 3 din această directivă, care definește noțiunea „intermediere de asigurări”.

48 În măsura în care toate activitățile enumerate la această dispoziție privesc un contract de asigurare, este necesar să se examineze, în primul rând, dacă un contract de asigurare de viață cu acumulare de capital precum cel în discuție în litigiul principal constituie un „contract de asigurare” în sensul dispoziției menționate.

49 În această privință, trebuie amintit că Directiva 2002/92 nu conține nicio definiție a noțiunii „contract de asigurare” și nici nu face trimitere în mod expres la dreptul statelor membre cu privire la acest aspect. Astfel cum decurge din cerințele aplicării uniforme a dreptului Uniunii, precum și ale principiului egalității, domeniul de aplicare al noțiunii „contract de asigurare” trebuie stabilit ținând cont de contextul în care se încadrează această directivă și trebuie să primească în întreaga Uniune o interpretare autonomă și uniformă (a se vedea prin analogie Hotărârea din 1 martie 2012, González Alonso, C-166/11, EU:C:2012:119, punctul 25 și jurisprudența citată).

50 Or, Curtea a avut deja ocazia, în diferite contexte, să statueze că operațiunile de asigurare se caracterizează, după cum se admite în general, prin faptul că asigurătorul se obligă, în schimbul plății prealabile a unei prime, să furnizeze asiguratului, în cazul în care se realizează riscul asigurat, prestația convenită cu ocazia încheierii contractului (Hotărârea din 25 februarie 1999, CPP, C-349/96, EU:C:1999:93, punctul 17, și Hotărârea din 26 martie 2015, Litaksa, C-556/13, EU:C:2015:202, punctul 28). Asemenea operațiuni presupun prin natura lor existența unui raport contractual între prestatorul serviciului de asigurare și persoana ale cărei riscuri sunt asigurate prin asigurare, și anume asiguratul (Hotărârea din 17 martie 2016, Aspiro, C-40/15, EU:C:2016:172, punctul 23 și jurisprudența citată).

51 În consecință, pentru a intra sub incidența noțiunii „contract de asigurare”, vizată la articolul 2 punctul 3 din Directiva 2002/92, un contract de asigurare de viață cu acumulare de capital precum cel în discuție în litigiul principal trebuie să prevadă plata unei prime de către asigurat, precum și, în schimbul acestei plăți, furnizarea unei prestații de către asigurător în caz de deces al asiguratului sau în cazul producerii unui alt eveniment prevăzut în acest contract. În speță, rezultă, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, că contractul în discuție în litigiul principal constituie un contract de asigurare, în sensul dispoziției citate anterior, ceea ce, în plus, Länsförsäkringar nu contestă.

- 52 Astfel, se ridică problema dacă, în al doilea rând, o consiliere financiară precum cea în discuție în litigiul principal poate să facă parte dintre activitățile enumerate la articolul 2 punctul 3 din Directiva 2002/92 atunci când aceasta este acordată în cadrul unei intermediari de asigurări privind încheierea unui contract de asigurare de viață cu acumulare de capital.
- 53 În această privință, trebuie să se constate că aceste activități sunt formulate în termeni generali. În special, ele constau nu numai în prezentarea și în propunerea unor contracte de asigurare, ci și în efectuarea altor acțiuni pregătitoare în vederea încheierii acestora, fără ca natura acțiunilor pregătitoare vizate să fie limitată în vreun fel.
- 54 Potrivit instanței de trimitere, consilierea financiară în discuție în litigiul principal privea plasarea unui capital într-un certificat de investiții în cadrul unei intermediari de asigurări. În plus, rezultă din observațiile scrise ale guvernului suedez că acest capital consta în prime de asigurare plătite în produsul în discuție. Prin urmare, trebuie să se constate că plasarea menționată constituie o parte integrantă a contractului de asigurare și că, în consecință, consilierea referitoare la aceeași plasare face parte dintre acțiunile pregătitoare în vederea încheierii contractului de asigurare respectiv.
- 55 O asemenea interpretare este, în plus, conformă cu obiectivul urmărit de Directiva 2002/92 care vizează, astfel cum s-a amintit la punctul 42 din prezenta hotărâre, o mai bună protecție a consumatorilor în domeniul intermediarii de asigurări. Astfel, rezultă de aici că consilierea în discuție în litigiul principal este supusă, printre altele, cerințelor prevăzute la articolul 12 alineatele (2) și (3) din această directivă, potrivit căruia, în cazul în care intermediarul de asigurări informează clientul că, atunci când îl consiliază, se bazează pe o analiză imparțială, acesta este obligat, pe de o parte, să ofere consultanța după ce a analizat un număr suficient de mare de contracte de asigurare disponibile pe piață, pentru a-i putea recomanda contractul de asigurare care răspunde cel mai bine nevoilor acestui client, și, pe de altă parte, să precizeze, înainte de încheierea unui contract de asigurare, cel puțin cerințele și nevoile clientului respectiv, precum și motivele care au stat la baza consilierii acordate clientului referitor la un anumit produs de asigurare, aceste detalii trebuind ajustate în funcție de complexitatea contractului de asigurare propus.
- 56 Interpretarea vizată la punctul 54 din prezenta hotărâre este, în plus, susținută de Directiva 2014/65, care nu era în vigoare la momentul faptelor din litigiul principal, care a modificat Directiva 2002/92, adăugându-i un nou capitol IIIA, intitulat „Cerințe suplimentare în materie de protecție a consumatorului privind produsele de investiții bazate pe asigurări”. Aceste produse sunt acum definite la articolul 2 din Directiva 2002/92 în cuprinsul unui punct nou, 13, drept produse de asigurare care oferă o valoare de scadență sau de răscumpărare, aceasta fiind expusă, parțial sau integral, direct sau indirect, fluctuațiilor pieței.
- 57 Or, rezultă din această definiție că un produs de investiții bazat pe asigurări cuprinde, precum contractul de asigurări de viață cu acumulare de capital în discuție în litigiul principal, un element de investiții a cărui evoluție este supusă evoluțiilor piețelor financiare. Totuși, Directiva 2014/65 nu a modificat definiția intermediarii de asigurări care figurează la articolul 2 punctul 3 primul paragraf din Directiva 2002/92, ceea ce are drept consecință faptul că consilierea referitoare la un astfel de element de investiții constituie o activitate de intermediere de asigurări astfel cum este definită în această dispoziție. În plus, faptul că capitolul IIIA conține cerințe „suplimentare” referitoare la produsele de investiții bazate pe asigurări arată că intermedierea unor astfel de produse intra deja în domeniul de aplicare al Directivei 2002/92 înainte de modificarea acesteia prin Directiva 2014/65.
- 58 Rezultă din considerațiile care precedă că consilierea financiară referitoare la plasarea de capital acordată în cadrul unei intermediari de asigurări privind încheierea unui contract de asigurare de viață cu acumulare de capital intră în domeniul de aplicare al Directivei 2002/92.

Cu privire la aplicarea Directivei 2004/39

- 59 În ceea ce privește Directiva 2004/39, trebuie, desigur, să se constate că consilierea financiară în discuție în litigiul principal este ea însăși susceptibilă să intre sub incidența noțiunii „consiliere în investiții”, astfel cum este definită la articolul 4 alineatul (1) punctul 4 din această directivă, în măsura în care investiția vizată poate fi calificată drept „instrument financiar” care, în conformitate cu punctul 17 al aceluiași alineat, este prevăzută în secțiunea C din anexa I la directiva menționată.
- 60 Prin urmare, o astfel de consiliere financiară ar putea intra, în principiu, în domeniul de aplicare material al Directivei 2004/39 în măsura în care, potrivit articolului 4 alineatul (1) punctul 2 și anexei I secțiunea A punctul 5 la această directivă, constituie un serviciu de investiții și, în conformitate cu punctul 1 al alineatului respectiv, intermediarul de asigurări poate fi calificat drept „întreprindere de investiții” din moment ce acesta acordă consilierea ca ocupație sau ca activitate obișnuită.
- 61 Totuși, articolul 2 litera (c) din Directiva 2004/39 exclude din domeniul de aplicare al acesteia din urmă persoanele care furnizează servicii de investiții ocazional în cadrul unei activități profesionale, în cazul în care aceasta este reglementată de acte cu putere de lege și de norme administrative sau de un cod deontologic care nu exclude furnizarea acestui serviciu.
- 62 Or, trebuie să se constate că activitatea profesională a unui intermediar de asigurări constă, în conformitate cu articolul 2 punctul 5 din Directiva 2002/92, în intermedierea de asigurări. În măsura în care un astfel de intermediar oferă, printre produsele de asigurare disponibile, un produs precum asigurarea de viață cu acumulare de capital în discuție în litigiul principal, trebuie să se considere că consilierea referitoare la plasarea capitalului vizat de acest produs este furnizată ocazional, din moment ce este acordată în cadrul unei activități de intermediere privind încheierea unui contract de asigurare, activitate care este supusă unor dispoziții legislative ale dreptului Uniunii, și anume cele ale Directivei 2002/92.
- 63 Prin urmare, este lipsit de relevanță faptul invocat de guvernul suedez în observațiile sale scrise, precum că un intermediar de asigurări furnizează astfel de consiliere în mod regulat sau frecvent, în măsura în care aceasta este furnizată de fiecare dată în cadrul unei intermediieri privind încheierea unui contract de asigurare.
- 64 Excluderea prevăzută la articolul 2 litera (c) din Directiva 2004/39 este, pe de altă parte, în conformitate cu economia acestei directive în măsura în care sunt excluse, în anumite condiții, din domeniul de aplicare sau din obligațiile acesteia serviciile sau activitățile de investiții care sunt oferite în cadrul unei alte activități reglementate. Astfel, articolul 2 litera (j) din această directivă prevede excluderea din domeniul de aplicare al directivei respective a persoanelor care furnizează servicii de consiliere în investiții în cadrul exercitării unei alte activități profesionale care nu este prevăzută în aceeași directivă, cu condiția ca furnizarea acestor servicii de consiliere să nu fie remunerată în mod specific.
- 65 De asemenea, articolul 19 alineatul (9) din Directiva 2004/39 prevede că un serviciu de investiții propus în cadrul unui alt produs financiar care este deja supus altor dispoziții ale legislației Uniunii sau unor norme comune europene nu este supus și obligațiilor prevăzute de respectivul articol 19, chiar dacă aceste obligații nu sunt identice cu cele prevăzute în dispozițiile menționate sau în normele respective (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 mai 2013, Genil 48 și Comercial Hosteleria de Grandes Vinos, C-604/11, EU:C:2013:344, punctele 45 și 46).
- 66 Contrar susținerilor Länsförsäkringar și ale guvernului suedez în observațiile lor scrise, afirmația potrivit căreia dispozițiile Directivei 2004/39 prevăd norme de protecție în materie de servicii de investiții mai extinse decât cele vizate în Directiva 2002/92, presupunând că ar fi exactă, nu poate în

sine să introducă consilierea, cum este cea în discuție în litigiul principal, în domeniul de aplicare al Directivei 2004/39, al cărui articol 2 litera (c) o exclude atunci când ea este acordată în cadrul unei intermediari de asigurări privind încheierea unui contract de asigurare de viață cu acumulare de capital.

- 67 În această privință, Directiva 2014/65, care abrogă și constituie o reformare a Directivei 2004/39, astfel cum reiese din considerentul (87) al acesteia, introduce în Directiva 2002/92 noi cerințe care sporesc gradul de protecție a investitorilor în ceea ce privește produsele de investiții bazate pe asigurări, cu scopul de a garanta, în legislația Uniunii care reglementează activitățile intermediarilor de asigurări și întreprinderilor de asigurare, o abordare coerentă de reglementare în ceea ce privește distribuirea diferitor produse financiare.
- 68 Pe de altă parte, acest considerent confirmă interpretarea potrivit căreia consilierea în discuție în litigiul principal nu intră în domeniul de aplicare al Directivei 2004/39, din moment ce precizează că cerințele prevăzute de Directiva 2014/65 în materie de protecție a investitorilor ar trebui să se aplice în același mod produselor de investiții bazate pe asigurări, ceea ce implică faptul că aceste produse nu erau supuse normelor de protecție prevăzute de Directiva 2004/39.
- 69 Rezultă din ceea ce precedă că consilierea financiară referitoare la plasarea de capital acordată în cadrul unei intermediari de asigurări privind încheierea unui contract de asigurare de viață cu acumulare de capital nu intră în domeniul de aplicare al Directivei 2004/39.
- 70 În consecință, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că consilierea financiară referitoare la plasarea de capital acordată în cadrul unei intermediari de asigurări având ca obiect încheierea unui contract de asigurare de viață cu acumulare de capital intră în domeniul de aplicare al Directivei 2002/92, iar nu în cel al Directivei 2004/39.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 71 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

- 1) Articolul 2 punctul 3 din Directiva 2002/92/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 9 decembrie 2002 privind intermedierea de asigurări trebuie interpretat în sensul că intră sub incidența noțiunii „intermediere de asigurări” efectuarea unor acțiuni pregătitoare în vederea încheierii unui contract de asigurare, chiar în lipsa intenției intermediarului de asigurări în discuție de a încheia un contract de asigurare real.**
- 2) Consilierea financiară referitoare la plasarea de capital acordată în cadrul unei intermediari de asigurări având ca obiect încheierea unui contract de asigurare de viață cu acumulare de capital intră în domeniul de aplicare al Directivei 2002/92, iar nu în cel al Directivei 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului.**

Semnături